

Podsumowanie

Praca poświęcona została analizie taktyki wojska polskiego w latach 1792 – 1831 w oparciu o ówczesne regulaminy oraz wspomnienia żołnierzy polskich. W polskiej historiografii wojskowej istnieje znacząca luka w tym zakresie, którą autor pracy starał się zapłacić. Dysertacja złożona jest z czterech rozdziałów podzielonych na szereg podrozdziałów oraz dwóch aneksów zawierających materiały źródłowe i szkice.

Pierwszy rozdział zawiera wprowadzenie do taktyki analizowanej epoki poprzez szerokie omówienie jej uwarunkowań wywodzących się z XVIII wieku. Bazując na licznych pracach naukowych krajowych i zagranicznych badaczy, omówiono w nim specyfikę kluczowych armii XVIII wiecznej Europy.

Rozdział drugi przedstawia taktykę wojska koronnego w czasach wojny w obronie konstytucji i powstania kościuszkowskiego. Tę część pracy otwiera analiza przemian politycznych XVIII wiecznej Rzeczypospolitej, historia armii koronnej w latach 1700 – 1788 i znaczenie reform wojskowych sejmu czteroletniego. Na kolejnych stronach opisano armię koronną w latach 1791 – 1794 z uwzględnieniem wyszkolenia, uzbrojenia i taktyki bojowej.

W rozdziale trzecim autor skoncentrował się na wojsku polskim w okresie 1797 – 1814, analizując taktykę napoleońską, genezę i rozbudowę polskich sił zbrojnych w okresie Legionów i Księstwa Warszawskiego z uwzględnieniem teoretycznego i praktycznego wyszkolenia oraz uzbrojenia. W końcowych podrozdziałach przedstawiono praktyczne aspekty ówczesnej taktyki.

Ostatni rozdział pracy poświęcono armii Królestwa Polskiego, wychodząc od genezy tego tworu politycznego, organizacji i rozbudowy sił wojska polskiego. Sporo miejsca autor przeznaczył także na przedstawienie armii rosyjskiej, która w tym czasie była wzorem, na podstawie którego reorganizowano formacje polskie, a zarazem przeciwnikiem, z którym przyszło się zmierzyć powstańcom w 1831 roku.

Na końcu pracy znalazły się dwa istotne aneksy. Pierwszy z nich zawiera niepublikowany wcześniej *Regulamin dla jazdy Księstwa Warszawskiego*. W drugim aneksie znajduje się zestawienie schematów, które w graficzny sposób przedstawiają omawiane w poszczególnych rozdziałach etaty organizacyjne formacji wojskowych oraz stosowane szyki i manewry oddziałów różnych broni.

Z pracy płyną interesujące wnioski dotyczące różnic między teorią taktyczną reprezentowaną przez ówczesne regulaminy, a praktyką bojową opisywaną w pamiętnikach żołnierzy polskich z lat 1791-1831.

